Dr Milan Počuča,

docent na Pravnom fakultetu Univerziteta Privredna akademija Novi Sad

ZAJEDNIČKA IMOVINA SUPRUŽNIKA*

SAŽETAK: Zajednička imovina, između ostalog, predstavlja logičnu posledicu trajanja jednog braka. Da bi nastala nužno je postojanje činjenice zajednice života i rada supružnika u njoj. Prilikom izučavanja potrebno je napraviti razliku između pojma zajedničke imovine i pojma zajedničke svojine. U radu se razmatra pojam, nastanak, deoba, transformacija zajedničke imovine u posebnu i obrnuto i posledice koje proizilaze iz činjenice postojanja zajedničke imovine supružnika u braku i nakon prestanka braka. Sudska praksa naših sudova zasniva se na imperativnim normama Porodičnog zakona, a koju potkrepljuje i objašnjava praktičan život pravnog instituta zajedničke imovine u našem pravnom poretku. Vrednost zajedničke imovine, vreme i način na koji je supružnici stvaraju, njen imovinsko-pravni i nasledni karakter, nesumnjivo povećavaju značaj ovog pravnog pitanja.

Ključne reči: imovina, uslovi sticanja, karakter i transformacija imovine, uvećanje imovine, prihod od zajedničke imovine, ugovor o doživotnom izdržavanju

1. Pojam zajedničke imovine

Pojam zajedničke imovine određen je članom 171. Porodičnog zakona. U ovoj zakonskoj odredbi se kaže: „Imovina koju su supružnici stekli u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja njihovu zajedničku imovinu.” Zakon ne daje bliže određenje zajedničke imovine. Određuju je pravni pisci, pa

* Rad primljen: 04. 02. 2011. godine.

se uzima da je zajednička imovina ona čista vrednost, koja preostaje po odbitku zajedničkih dugova i posebne imovine od celokupne imovine supružnika. „Zajedničku imovinu možemo definisati kao skup stvarnih prava na neodređenim delovima pokretnih i nepokretnih stvari i obligacionih prava čiji iznos nije unapred određen.”¹ Subjekti zajedničke svojine (zajedničari) su supružnici i to kako iz punovažnog braka, tako iz nevažećeg braka.

Zajednička imovina supružnika je nužna posledica ravnopravnosti supružnika, potrebna radi održavanja i učvršćivanja braka. Pri njenom sticanju nije bitno da li je ovaj ili onaj predmet pribavio jedan ili drugi supružnik sredstvima stečenim samo svojim radom bez učešća drugog supružnika u radu na sticanju baš tog predmeta, niti da je neka stvar pravnim poslom preneti samo na jednog supružnika i ovaj upisan u javne knjige, kao i da je u zaključenju takvog posla učestvovao samo jedan supružnik ili oba, razumljivo ako se stvar kupuje novcem stečenim zajedničkim radom, već je važno koliko je ko pridoneo kod sticanja te imovine.

Inače, za sticanje zajedničke imovine nije potrebno da u tom pogledu postoji i volja bračnih drugova, već je odlučna jedino činjenica postojanja braka i činjenica rada, kada važi pretpostavka zajedničkog sticanja imovine, što jasno proizilazi iz odredbe čl. 171. Porodičnog zakona. „Svaki rad koji doprinosi stvaranju, uvećavanju ili održavanju imovine u braku priznaje se u zajednički uloženi rad u braku. Supružnici mogu raditi zajednički, a mogu i odvojeno. Stvar je dogovora i sporazuma supružnika na koji će način podeliti bračne i ostale obaveze u braku.”²

Što se pak tiče udela supružnika u zajedničkoj imovini, navedeni zakon uveo je oborivu pretpostavku o jednakosti udela u zajedničkoj imovini – čl. 180. st. 2, koju supružnik koji tvrdi da je njegov udeo veći može obarati u postupku sudske deobe dokazujući da je on ostvarivao veći prihod, starao se o deci i dr. – čl. 180. st. 3. Takođe, možemo kazati da za utvrđivanje udela u zajedničkoj tekovini u braku se cene doprinosi u radu za sve vreme bračne zajednice, pa se po pravilu utvrđuje jednaka visina udela bračnih drugova u svakoj zajedničkoj stečenoj stvari. „...Različita visina udela može se utvrditi na stvarima koje su stečene delomično radom a delomično ulaganjem posebne imovine.”³ Sudska praksa o ovom pitanju govori i na način da: „Zajednička imovina bračnih drugova zavisi od njihovog učestvovanja u sticanju sredstava”⁴ s tim da se: „Ne može uzeti da supruga nije doprinosila sticanju imovine u toku bračne

¹ Vidi: Počuča, Milan, *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad, 2010, str. 313.

² Vidi: *Isto*, str. 311.

³ Vrhovni sud Vojvodine, Gzz 9/91 i rev.356/91 od 01.08.1991.

⁴ Vrhovni sud Srbije Rev. 2969/03.

zajednice samo zbog toga što nije bila zaposlena i što nije ostvarivala primanja u novcu, već se prilikom odlučivanja u udelima bračnih drugova u zajedničkoj imovini, moraju uzeti u obzir njena pomoć suprugu, koji je bio zaposlen, staranje o deci, vođenje domaćih poslova, staranje o imovini i drugi oblici rada i saradnje u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine.”⁵ Odmah na početku važno je napomenuti da se materijalnopravne odredbe Porodičnog zakona primenjuju i na porodične odnose koji su nastali do dana početka primene ovog zakona, bez obzira na to kada je parnični postupak pokrenut. Dakle u ovom slučaju možemo govoriti o retroaktivnom važenju samog zakona.

2. Uslovi sticanja zajedničke imovine

Za sticanje zajedničke imovine, nužne su dve pretpostavke:

- a) bračna zajednica i
- b) sticanje (rad).

Zajednica života u braku počinje zaključenjem braka, a prestaje smrću, proglašenjem jednog bračnog druga umrlim, oglašavanjem braka ništavim i razvodom braka, kada prestaje i sticanje zajedničke imovine. Bračna zajednica pretpostavlja zajednički i faktički bračni život supružnika, njihovu emocionalnu i ekonomsku zajednicu, dakle zajedničko vođenje domaćinstva i zajedničko stanovanje. Po pravilu je tako. Međutim, ima slučajeva kad supružnici iz nekih razloga ne mogu ostvariti zajedničko stanovanje, pa i ako nisu razvedeni žive odvojeno, a za vreme odvojenosti može doći do sticanja od strane jednog ili oba supružnika. To su one životne situacije gde je odvojenost rezultat sporazuma supružnika, ekonomska zajednica nije prekinuta, kada postoji zajednica života kakvu ima u vidu čl. 171. Porodičnog zakona, pa činjenica odvojenog života nije odlučna u odnosu na sticanje zajedničke imovine, te se uzima da postoji zajednička imovina. Ovo stoga što u ovakvim životnim situacijama odvojeni život supružnika nimalo ne utiče na postojanje njihove ekonomske zajednice, jer oni i dalje sporazumno raspolažu stečenim zaradama i ove troše po prethodnom ili naknadnom međusobnom sporazumu, vrše zajednička ulaganja podizanjem građevinskih objekata, kupuju pokretnu i nepokretnu imovinu i sl.

Međutim, ekonomska zajednica kakvu ima u vidu Porodični zakon ne postoji, pa time ni zajednička imovina, ako su je supružnici sticali nakon poremećenih bračnih odnosa i trajnog prekida ekonomske zajednice, bez obzira što brak pravno postoji i nije razveden.

Ako između supružnika nije postojala zajednica života, odnosno ako su oni na nesumnjiv način manifestovali volju da prekinu zajednicu života i ako

⁵ Vrhovni sud Srbije, Rev. 925/85.

su živeli samostalno, onda imovina stečena u takvim uslovima ima karakter posebne imovine – „...iako je u momentu sticanja brak pravno postojao i bračni drugovi zajedno stanovali, ali se njihova ekonomska veza svodila samo na doprinos za izdržavanje bračnog druga i dece, kao i zajedničko snošenje stanarine i naknade za komunalne usluge.”⁶ Kratkotrajni prekid bračne zajednice kad je ona stvarno prekinuta, ne predstavlja okolnost koja dovodi do gubljenja karaktera zajedničke imovine za onu imovinu koju su supružnici stekli u braku. U praksi ima slučajeva da supružnici stiču dugi niz godina, razvedu se, pa nakon nekoliko meseci se ponovo sažive i ponovo zaključe brak, pa nastave npr. sa izgradnjom ranije započetog objekta i taj objekat dovrše nakon ponovnog stupanja u brak. Odvojenost za vreme 5–6 meseci, kako se uzima u sudskoj praksi, ne smatra se odvojenošću trajnijeg karaktera, koja bi imala uticaja na gubljenje svojinskih prava tužilje na imovini koja je stečena u toku trajanja braka.

Prema iznetom, faktički odvojeni život i prekid zajednice života su odlučne činjenice. Rasvetljavanje ovih činjenica je, naime, od odlučnog značaja za odgovor na pitanje da li neka imovina predstavlja zajedničku imovinu supružnika ili se radi o posebnoj imovini, jer kod faktički odvojenog života, zajednica života postoji, pa postoji mogućnost zajedničkog sticanja. Naprotiv, kada je u pitanju trajni prekid zajednice života, bilo iz kog razloga i bilo čijom krivicom, imovina koja se stekne u vreme takvog prekida, ne može biti zajednička imovina, već posebna imovina.

Imovina stečena za vreme trajanja zajednice ne postaje zajednička samo na osnovu zajedničkog života nego tek kada je stečena zajedničkim radom (izuzetno zajednička imovina postoji i bez rada, npr. prihod koji daje zajednička imovina u vidu zakupnine, kamate, plodova, poklon u vidu rada prilikom izgradnje učinjen od zajedničkih prijatelja i sl.). Potrebno je, dakle, da obe pretpostavke kumulativno postoje. Što se tiče rada kao pretpostavke sticanja zajedničke imovine, sam rad, ako bi se htela vršiti njegova preciznija klasifikacija, može se vršiti zajednički ili odvojeno, neposredno ili posredno. Zajednički rad npr. postoji kada bračni drugovi zajedno obavljaju poslove u poljoprivredi, ali i u situaciji kada jedan supružnik pomaže drugom u njegovom zanatu, radeći razne jednostavne poslove, nabavljajući materijale i prodavajući proizvode i sl. Pojedinačno ili odvojeno npr. kada jedan supružnik obavlja kakav zanat, a drugi radi na poslovima poljoprivrede. Zajednički i poseban rad supružnika je uvek neposredan rad jer se njime stiče zajednička imovina. Posredan rad postoji u situaciji kada jedan supružnik neposredno ne učestvuje u sticanju imovine svojim radom ali stvara uslove drugom supružniku da pribavlja imovinu. To je npr. supruga koja se stara o deci, vodi brigu o zajedničkom domaćinstvu,

⁶ Vrhovni sud BiH GŽ. 1531/76 od 20. 06. 1977.

obavljajući sve poslove, brine se o ishrani i čistoći dece, a možda i o deci drugog supružnika ili roditeljima supružnika, ukazuje pažnju suprugu i deci. Neposredan rad postoji npr. „kada je kod gradnje kuće tužiteljica obavljala teške poslove, npr. mešala malter, dvorila zidare itd.”.

Što se tiče rada kao pretpostavke za sticanje zajedničke imovine, dolazi u obzir svaki oblik rada kojim se doprinosi sticanju zajedničke imovine kao i rad koji doprinosi održavanju stvari iz zajedničke imovine. To može biti rad žene domaćice, supružnika poljoprivrednika ili supružnika koji je u radnom odnosu, s tim da se ne može favorizovati jedan oblik rada u odnosu na drugi. Ocenjujući rad supružnika, sudska praksa se izjašnjavala: „Što se tiče doprinosa tužilje i pored toga što rad tužilje nije bio vezan neposredno za sticanje prihoda, to nije bilo od značaja za sticanje imovine, jer je tužilja obavljajući domaće radove, omogućila tuženom da se posveti svom poslu.” Porodica predstavlja zajednicu u kojoj postoji i podela rada, a time što je tužilja obavljala domaće radove omogućila je tuženom da od njih on bude rasterećen i da se posveti neposredno sticanju dohotka, koji unesen u zajednicu predstavlja zajedničku imovinu;⁷ „Rad domaćice koji se sastoji u vođenju domaćinstva i u odgoju dece može da bude faktor kod sticanja imovine ali taj rad mora imati bilo kakve veze i uticaj na tekovinu.”⁸ Zajednička imovina, kao što je naglašeno, može biti zajednička samo ako je stečena radom obaju bračnih drugova, ali ne i onda kada je stečena samo radom jednog bračnog druga dok je drugi bračni drug svoju zaradu trošio na opijanje, provode sa društvom, za izdržavanje druge žene i svog sina i sl.⁹ „Ukoliko se utvrdi da jedan bračni drug čitavu svoju zaradu troši na svoje potrebe, a drugi bračni drug iz svoje ušteđevine nabavlja stvari koje su potrebne za domaćinstvo, kupljene stvari pripadaju bračnom drugu koji ih je kupio (tužilja je radila u inostranstvu, dok je tuženi živeo u zemlji i svu svoju zaradu trošio na svoje potrebe).¹⁰

Razumljivo, prihodi i troškovi učinjeni za vreme trajanja bračne zajednice moraju se tretirati kao celina u parnici u kojoj se raspravlja o utvrđivanju i deobi zajedničke imovine stečene u braku. Pri tome u samom procesu koji se vodi pred nadležnim sudom: „Pravila procedure moraju biti prilagođena prirodi materijalnopravnog odnosa kako bi spor iz takvog odnosa mogao efikasno, zakonito i kvalitetno da se reši. Zato i jesu predviđena posebna pravila za reša-

⁷ Vrhovni sud Makedonije Rev. 1356/86 od 16. 12. 1986.

⁸ Vrhovni sud Jugoslavije, Rev. 403/63.

⁹ VSH, Gž. 836/80 od 04. 12. 1980.

¹⁰ Vrhovni sud Makedonije Rev. 1139/86 od 28. 10. 1986.

vanje sporova iz bračnih i porodičnopравnih odnosa, koja odstupaju od opštih pravila parničnog postupka.”¹¹

3. Karakter imovine kada je pravni posao zaključio jedan supružnik pre zaključenja braka, a izvršava se u toku trajanja braka

U praksi ima slučajeva da je izvesna imovina pribavljena pre zaključenja braka od strane samo jednog supružnika, ali da je kupovna cena isplaćena za vreme trajanja braka sredstvima oba supružnika. Postavilo bi se pitanje da li imovina kupljena pre zaključenja braka a isplaćena sredstvima oba supružnika za vreme trajanja braka ulazi u režim zajedničke imovine ili se radi o posebnoj imovini supružnika koji ju je pribavio pre zaključenja braka. Ako se pođe od određenja zakona da „zajedničku imovinu predstavlja imovina koju su supružnici stekli u toku braka”, tada bi odlučujući moment bio pravni osnov sticanja (*iustus titulus*). Ovako stečena imovina bi bila, dakle, posebna imovina supružnika koji ju je pribavio teretnim poslom kupoprodaje pre zaključenja braka, a drugi supružnik bi imao pravo na naknadu za svoj udeo u plaćanju kupovne cene. Tako se izjašnjava i sudska praksa, ali ne bezuslovno: „...Naime, zaključivanjem braka i otplaćivanjem kredita za kupljeni stan ne može se izvršiti transformacija prava svojine i ne može da deo stana pređe u zajedničku svojinu, bez obzira koliko je rata kredita u toku trajanja bračne zajednice isplaćeno iz zajedničkih sredstava bračnih drugova (...) ali ako je visina pojedinih rata tako velika da prelazi normalne troškove stanovanja, kada bračni drug može zahtevati da se za taj iznos poveća udeo u zajedničkoj imovini stečenoj za vreme trajanja braka ili, ako nema druge zajedničke imovine, da istakne obligaciono-pravni zahtev.”¹²

U ovakvim životnim situacijama za ocenu kategorije imovine bitno je, dakle, i kojim je sredstvima ta imovina stečena. Ako je zaključenjem braka isplaćen bitan deo cene moglo bi se tom supružniku dosuditi veći udeo u stvari. Međutim, ako je neznatan deo cene ostao neisplaćen mogla bi imovina u celini pripasti supružniku koji je ugovor zaključio pre zasnivanja bračne zajednice uz odgovarajuću naknadu drugom supružniku.

Jedna odluka vezano sa ovim, rešenje nalazi prema vremenu upisa svojine u javne knjige: „Ako je pre zaključenja braka, jedan bračni drug kupio stan na kredit, taj stan predstavlja zajedničku imovinu bračnih drugova, ukoliko je uknjižba prava svojine izvršena posle zaključenja braka, pod uslovom da su u

¹¹ Radovanov, Aleksandar, Počuća, Milan, *Bračni imovinski odnosi, Porodično procesno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija Novi Sad, 2010, str. 75.

¹² Vrhovni sud Makedonije Rev. 675/83 od 17. 01. 1984.

nabavci stana, otplati kredita učestvovala oba bračna druga.” Pravo svojine se ne stiče ugovorom (ugovor u našem pravu ima obligaciono, a ne translativno dejstvo), već upisom u javnu knjigu, što je naročito propisano u čl. 33. Zakona o osnovama svojinskoopravnih odnosa¹³.

4. Karakter imovine kada je pravni posao zaključen u toku trajanja braka, a kupovnu cenu isplaćuje samo jedan supružnik po prestanku braka

U životu postoje i situacije kada je imovina pribavljena za vreme trajanja braka, a kupovnu cenu isplaćuje jedan supružnik posle trajnog prekida bračne zajednice ili razvoda braka. Načelno gledano, posle trajnog prekida bračne zajednice u principu ostaje pravo i obaveza oba supružnika da otplaćuju kupovnu cenu ili kredit srazmerno svome udelu u zajednički stečenoj imovini. Treba istaći da nijedan supružnik ne može onog drugog protiv njegove volje da isključi iz otplate kredita ili kupoprodajne cene, pa da otplaćeni kredit ili kupoprodajnu cenu računa samo kao svoj doprinos u sticanju imovine. Ako cena nije u celini isplaćena do prekida bračne zajednice, od volje supružnika zavisi da li će oni zajednički isplatiti ostatak cene, ili će to učiniti jedan od njih, što je od značaja za utvrđivanje veličine njihovih udela u sticanju. Ovaj deo cene, isplaćen samo od jednog bračnog druga po njihovom međusobnom sporazumu, predstavljaće njegov poseban doprinos u sticanju te stvari.

Ako sporazuma o otplati kupoprodajne cene ili otplati kredita među njima nema, pa je to učinio samo jedan supružnik, u zajednici stečena imovina ostaje u režimu zajedničke imovine. „Valja istaći da prestanak zajednice i razvod braka ne menjaju pravne odnose nastale iz zajedničke obaveze – ona strana koja je umesto druge isplatila dug sasvim ili delimično, ima u pravilu pravo da traži od druge strane da joj namiri ono što je bila dužna da čini, dakle obligacionopravni zahtev, jer se bez saglasne volje stranaka i mimo eventualne deobe ne menja samo po sebi stvarnopravni osnov sticanja.”¹⁴ U sudskoj praksi evidentirano je i drugačije rešenje za situaciju kada jedan od supružnika izbegava otplatu dugoročnog kredita za isplatu kuće posle prekida bračne zajednice ili izričito izjavi da ne želi da učestvuje u otplati kredita. „U konačnom obračunu suvlasničkog dela imovine zajednički stečene u braku, na bazi ličnog doprinosa svakog bračnog druga, mora doći do izražaja okolnost da jedan bračni drug sam isplaćuje dugoročni kredit za izgrađenu kuću, jer drugi nije

¹³ Vrhovni sud Srbije Rev. 1319/94 od 06. 04. 1994.

¹⁴ Vrhovni sud Hrvatske Rev-2744/82 od 11. 10. 1983.

prihvatio srazmerni deo duga kao pasivu nakon prestanka bračne zajednice.”¹⁵ „Ako bračni drug koji nije dužnik po kreditu izričito izjavi posle raskida bračne zajednice da ne želi da učestvuje u otplati kredita, deo kredita koji je otplatio bračni drug dužnik pri utvrđivanju udela smatraće se kao njegov poseban doprinos u sticanju te stvari i tada ovaj može da otplaćeni kredit računa samo kao svoj doprinos u sticanju.”¹⁶

Ovde moramo razjasniti i situaciju u kojoj se mogu naći supružnici u slučaju otkupa stana u toku trajanja braka od strane jednog supružnika koji je ujedno i nosilac stanarskog prava na stanu. „Kada je u toku trajanja bračne zajednice zaključen ugovor o otkupu stana iz društvene svojine od strane bračnog druga koji je bio nosilac stanarskog prava, tada taj bračni drug ne postaje isključivi vlasnik stana, već predmetni stan ulazi u režim zajedničke imovine bračnih drugova.”¹⁷

5. Upotreba sredstava zajedničke imovine po prestanku bračne zajednice

U životnoj situaciji kada jedan supružnik nakon dužeg prekida bračne zajednice ili posle razvoda braka, a pre deobe, neovlašćeno i samoinicijativno, u svoje ime i za svoj račun, raspolaže predmetom zajedničke imovine (novac upotrebi za kupovinu neke stvari, kupljeni građevinski materijal ugradi u objekat koji je njegoa posebna imovina ili to učini sa materijalom koji potiče od objekta koji je zajednička svojina), postavlja se pitanje: kakva su prava oštećenog supružnika. Prema shvatanju sudske prakse: „Ne može se povećati suvlasnički udeo bračnog druga u zajednički stečenoj imovini radom u toku bračne zajednice, stoga što je drugi bračni drug neovlašćeno raspolagao u svoje ime i za svoj račun pojedinim stvarima iz zajedničke imovine pre deobe. U takvom slučaju, oštećeni bračni drug ima pravo samo na obligacioni zahtev po osnovu naknade štete odnosno neosnovanog obogaćenja”¹⁸: „...samo tražbeno pravo za svoj deo utrošenog novca u kupovini te stvari”¹⁹; „ne stiče pravo svojine na tu imovinu, već ima samo pravo da po osnovu sticanja ostvaruje pravo svojine na novčanim sredstvima”²⁰. Dakle, stvarno pravo pripada drugom supružniku, tj. onome koji je nakon prekida bračne zajednice izgradio ili pribavio kakvu stvar. „Kada jedan od bračnih drugova posle raskida bračne zajednice

¹⁵ Vrhovni sud BiH Gž. 552/69 od 09. 03. 1970.

¹⁶ Vrhovni sud Srbije, Gž. 3094/77 od 14. 03. 1978.

¹⁷ Okružni sud u Novom Sadu, Gž. 4046/o4 od 04. 02. 2005.

¹⁸ Vrhovni sud BiH Gž. 67/80 od 18. 04. 1980.

¹⁹ Vrhovni sud Jugoslavije, Rev. 698/69 od 30. 06. 1965.

²⁰ Vrhovni sud Srbije Rev. 2474/90 od 23. 10. 1990.

izgradi porodičnu stambenu zgradu ugrađivanjem nekih delova demontirane barake koja je bila u zajedničkoj svojini sa drugim bračnim drugom, onda na novosagrađenu zgradu stiže pravo vlasništva samo onaj bračni drug koji je sagradio zgradu.”²¹ Kao predmet zajedničke imovine uzimaju se, dakle, stvari i prava koja su postojala u trenutku prekida zajednice. Ako je predmet zajedničke imovine bio novac koji je utrošen za kupovinu određene stvari po prekidu bračne zajednice, to ona, pošto je kupljena po prekidu zajednice, ne može biti predmet, zajedničke imovine.

Ovakva rešenja su jedino i moguća, jer ne postoji zajednica života kao uslov sticanja zajedničke imovine.

6. Transformacija posebne imovine u zajedničku imovinu

Ako je tokom trajanja zajedničkog života u braku došlo do znatnog uvećanja vrednosti posebne imovine jednog supružnika, drugi supružnik ima pravo na udeo u toj imovini srazmerno svom doprinosu – čl. 170. st. 2. PZ.

To su one životne situacije kada je došlo do uvećanja vrednosti na posebnoj imovini u toku zajedničkog života rekonstrukcijom, dogradnjom, tako da je vrednost te imovine, odnosno objekta dvostruko uvećana, onda drugom bračnom drugu pripada pravo svojine u tom objektu koje odgovara njegovom doprinosu u povećanju vrednosti. Dakle, u ovom slučaju dolazi do transformacije posebne imovine u zajedničku, samo što se kod utvrđivanja udela uzima kao posebno učešće u tom objektu vrednost koja je bila pre uvećanja.

Ako adaptacijom vrednost objekta nije znatno uvećana, objekt ne gubi status odvojene imovine, a drugi supružnik ima tražbeno pravo za svoj doprinos u uvećanju vrednosti (čl. 170. st. 1. PZ).

„Kada su bračni drugovi zajednički u okviru bračne zajednice izvršili na kući koja je svojina jednoga bračnoga druga investicione radove kojima je vrednost kuće povećana za preko 100%, a sama kuća modifikovana i prilagođena savremenijem načinu korišćenja, drugom bračnom drugu pripada pravo svojine na delu te kuće koji odgovara njegovom doprinosu i u izvršenim radovima na kući”²²; „Kad bračni drugovi u toku trajanja bračne zajednice ulažu zajednička sredstva u posebnu imovinu jednog bračnog druga (adaptaciju postojeće kuće), tada drugi bračni drug u odnosu na tu imovinu ima stvarno-pravni zahtev samo ako su vrednošću uložениh zajedničkih sredstava ekonomski nastale važne promene u stanju i vrednosti te imovine pa ona sada u stvari pretstavlja novu imovinu koja je nastala zajedničkim radom u toku trajanja

²¹ Vrhovni sud Makedonije, Gž. 877/75.

²² Vrhovni sud Srbije – Odeljenje u Novom Sadu Gž. 897/64.

bračne zajednice. U protivnom, bračnom drugu pripada pravo samo na obligaciono-pravni zahtev²³.

7. Uvećanje vrednosti zajedničke imovine po prekidu zajednice

Ako je posle prestanka zajedničkog života u braku došlo do uvećanja vrednosti zajedničke imovine, svaki supružnik ima pravo na potraživanje u novcu odnosno pravo na udeo u uvećanoj vrednosti srazmerno svom doprinosu – čl. 175. PZ.

To su one životne situacije kada jedan supružnik po prekidu bračne zajednice ili smrti drugog supružnika izvrši izvesne radove na objektu zajedničke imovine, npr. izvođenje završnih zanatskih radova; ili jedan bračni drug bez pristanka drugog, koji je izašao iz zajednice izvrši adaptaciju objekta zajedničke imovine pa čak i dogradnju, to uvećanje vrednosti ne utiče na veličinu udela bračnih drugova u tom objektu, koji se imaju utvrditi prema stanju u trenutku prekida zajednice. Supružnik koji je izvršio uvećanje ima tražbeno pravo za ovo, sem ako među supružnicima nije postignut drugačiji sporazum. Tako je i u sudskoj praksi: „Kada nije sporno da su parničari kao bivši bračni drugovi suvlasnici predmetne porodične zgrade i da je tuženi bez pristanka tužilje izvršio izvesne opravke i dogradnju na predmetnoj zgradi koja nije poseban stan, onda prema pravnim pravilima imovinskog prava tužilac nema prava da od tužene traži da mu prizna veći deo od sadašnjeg na predmetnoj imovini, već ima samo pravo da od tužene traži novčanu naknadu za poboljšicu zajedničke imovine”²⁴, „Ulaganja jednog bračnog druga u zajedničku imovinu koja su izvršena nakon smrti drugog bračnog druga, ne utiču na veličinu udela bračnih drugova u zajedničkoj imovini već daju pravo na sticanje obligaciono-pravnog zahteva prema naslednicima drugog bračnog druga, osim ako je postojao drugačiji sporazum bračnih drugova o tome.”²⁵

8. Stvar uzeta na kredit ili zajam

Za utvrđivanje doprinosa supružnika u stricanju zajedničke imovine pribavljene sredstvima zajma ili kredita vrede ista pravila kao i za ostalu njihovu zajedničku imovinu, bez obzira da li se u svojstvu zajmoprimca ili nosioca kredita nalaze oba supružnika ili samo jedan od njih. Nije, dakle, odlučno koji je od supružnika uzeo zajam ili kredit. Otplata zajma ili kredita je samo jedan

²³ Vrhovni sud Hrvatske Gž. 1187/77 od 30. 05. 1978.

²⁴ Vrhovni sud Srbije Gž. 158/68 od 14. 05. 1968.

²⁵ Vrhovni sud Hrvatske Rev. 42/1987 od 19. 02. 1987.

od troškova i izdataka koji terete domaćinstvo supružnika, pa ga treba u tom svojstvu i posmatrati. Zato ni okolnost da je samo jedan od njih uzeo zajam ili kredit, pa čak i da je otplaćivan samo od njegove zarade, ne daje nikakav poseban karakter imovini pribavljenoj ovim sredstvima i to ne samo zato što zarada predstavlja zajedničku imovinu supružnika, već i zbog toga što se trošak otplate zajma ili kredita ne može tretirati odvojeno od ostalih troškova domaćinstva supružnika. Doduše, dugovi koji terete pojedinog supružnika a nastali su radi povećavanja i održavanja postojeće zajedničke imovine uzimaju se u obzir kod deobe te imovine, no to samo onda ako u času deobe još nisu podmireni.

Posle prekida zajednice života može jedan deo kredita ostati neotplaćen. U tom slučaju u obavezi prema zajmodavcu ostaje supružnik koji je zaključio ugovor o kreditu i on je dužan da isplati ostatak. Ovom isplatom ne povećava se njegovo stvarno pravo u stvari nabavljenoj putem kredita, ali on stiče pravo regresa prema bračnom drugu, jer je njihova međusobna obaveza srazmerna njihovim udelima u toj stvari. „Otplata kredita od strane jednog bračnog druga posle prestanka bračne zajednice koji je podignut za vreme trajanja braka radi izgradnje objekta, ne predstavlja njegov poseban doprinos u sticanju zajedničke imovine, pa njemu ne pripada pravo povećanja suvlasničkog udela u ovoj imovini, već samo pravo na naknadu isplaćenog kredita srazmerno suvlasničkom udelu drugog bračnog druga.”²⁶ Prestanak zajednice i razvod braka ne menjaju pravne odnose nastale iz zajedničke obaveze – ona strana koja je umesto druge isplatila dug sasvim ili delimično, ima u pravilu pravo da traži od druge strane da joj namiri ono što je bila dužna da čini, dakle obligaciono-pravni zahtev, jer se bez saglasne volje stranaka i mimo eventualne deobe ne menja samo po sebi stvarnopravni osnov sticanja²⁷. Ali „ako je bračni drug koji nije dužnik po kreditu izjavio izričito posle raskida bračne zajednice da ne želi da učestvuje u otplati kredita, deo kredita koji je otplatio bračni drug dužnik pri utvrđivanju udela smatraće se kao njegov poseban doprinos u sticanju te stvari i tada ovaj može da otplaćeni kredit računa samo kao svoj doprinos u sticanju”²⁸.

9. Predmet zajedničke imovine

Porodični zakon precizno ne određuje šta je predmet zajedničke imovine tj. koja stvarna i obligaciona prava čine predmet zajedničke svojine. Što se tiče stvarnih uzima se da su to: pravo zajedničke svojine, stvarne službenosti, zaloga, pravo etažne svojine. Što se tiče obligacionih prava to su potraživanja

²⁶ Vrhovni sud Srbije, Rev. 1138/87 od 09. 06. 1987.

²⁷ Vrhovni sud Hrvatske Rev-2744/82 od 11. 10. 1983.

²⁸ Vrhovni sud Srbije, Gž. 3094/77 od 14. 03. 1978.

supružnika prema trećim licima po različitim pravnim osnovima, npr. naknada za uništenu zajedničku imovinu ili umanjeća prihoda sa iste, naknada štete zbog delimične ili potpune nesposobnosti za rad, pravo sadržano u hartijama od vrednosti stečeno za vreme trajanja braka, kamata kao civilni plod na novac koji je stečen u toku trajanja bračne zajednice.

9.1. Zarada supružnika, ušteda od dnevnica i otpremnina

Prema zakonskoj definiciji zajedničke imovine, zajedničkom imovinom smatra se ona imovina koju su supružnici stekli radom. Prema tome, zarada supružnika, ušteda od dnevnica su rezultat njihovog rada.

Zarada prvenstveno služi za izdržavanje porodice, a tek kada se podmire potrebe porodice, eventualni višak može da posluži za sticanje imovine. Da bi se zarada smatrala zajedničkom imovinom, mora biti uneta u zajednicu. Zaradna a nenaplaćena zarada nije zajednička imovina supružnika. Zarada može poticati iz redovnog radnog odnosa, ali u pojam zarade ulaze i vanredna primanja, kao ona koja potiču od prekovremenog rada ili rada van radnog odnosa.

Ušteda od dnevnica od službenih putovanja u zemlji i inostranstvu predstavlja zajedničku imovinu bračnih drugova ako je ostvarena u vreme bračne zajednice.²⁹

Otpremnina koju je jedan bračni drug dobio prestankom rada (u inostranstvu ili zemlji), ulazi u bračnu tečevinu, jer je i ta otpremnina rezultat rada u toku bračne zajednice. „Otpremnina koju je jedan bračni drug primio prilikom prevođenja u penziju spada pod režim zajedničke imovine bračnih drugova i ne može se tretirati kao posebna imovina bračnog druga kome je otpremnina data, jer je otpremnina isplaćena po osnovu rada koji je taj bračni drug obavljao dok je trajao brak.³⁰

Sve što je od ovako dobijenog novca kupljeno ili izgrađeno za vreme trajanja bračne zajednice je zajednička imovina.

9.2. Imovina stečena na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju

Ugovor o doživotnom izdržavanju je teretni ugovor za davaoca izdržavanja, jer čuvanjem, negom i izdržavanjem primaoca izdržavanja, davalac ulaže svoj rad pomoću koga stiže imovinu. Imovina koju su supružnici stekli na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju u kome su se oboje obavezali na davanje izdržavanja, predstavlja njihovu zajedničku imovinu. Takođe i u slučaju kada se po ugovoru samo jedan bračni drug obavezao na davanje izdrža-

²⁹ Vrhovni sud Vojvodine, Rev. 303/89 od 05. 04. 1989.

³⁰ Vrhovni sud Srbije, Gž. 2488/75.

vanja, a oba supružnika su učestvovala u izdržavanju primaoca izdržavanja.³¹ Imovina stečena ugovorom o doživotnom izdržavanju za vreme trajanja braka smatra se zajedničkom imovinom bračnih drugova u smislu čl. 171. Porodičnog zakona, a o udelima bračnih drugova u sticanju te imovine, kao i druge imovine stečene radom u toku trajanja braka, u slučaju spora odlučuje sud u skladu sa odredbama zakona.³²

Doprinos u sticanju takve imovine ceni se prema dužini vremenskih perioda izvršavanja obaveza iz ugovora od strane svakog bračnog druga. Ako je jedan supružnik pružao izdržavanje primaocu izdržavanja mnogo kraće od drugog, njihov doprinos ne može biti jednak niti približno jednak. To nameće potrebu da se u toku parnice nesumnjivo utvrdi dužina perioda u kome su se u izvršenju ugovornih obaveza po ugovoru o doživotnom izdržavanju starala svaka od ugovornih strana, pa tek onda, uzimajući pojedinačno angažovanje svakoga od njih u ispunjenju ugovornih obaveza, da se utvrdi visina doprinosa u sticanju nepokretne imovine, koja je bila predmet ugovora o doživotnom izdržavanju.³³ „Prilikom utvrđivanja doprinosa supruge u sticanju tekovine kod ugovora o doživotnom izdržavanju treba uzeti u obzir činjenicu da li je tužilja bila stalno u zajednici sa primaocima izdržavanja, odnosno gde je bila u radnom odnosu, gde je živela, da li je snosila troškove sahrane primalaca izdržavanja, kao i materijalnu bazu.....”³⁴

9.3. Stvari koje isključivo služe za zadovoljenje ličnih potreba jednog bračnog druga

Do deobe zajedničke imovine najčešće dolazi posle prestanka braka i pred sudom, kada jedan od supružnika može staviti zahtev da se izdvoje stvari koje služe za njegovu ličnu upotrebu. To su odevni predmeti, obuća, nakit manje vrednosti i sl. Ove stvari su posebna imovina ako su stečene od imovine koja se smatra posebnom imovinom supružnika koji traži izdvajanje, ali i u slučaju ako su pribavljene zajedničkim radom u toku trajanja bračne zajednice, pa i kada kada su poklon od strane drugog supružnika, ali samo ako ne predstavljaju nesrazmerno veliku vrednost u odnosu na vrednost celokupne zajedničke imovine i u odnosu na vrednost stvari za ličnu upotrebu drugog supružnika (čl. 182. Porodičnog zakona). Kad se kaže u odnosu na celokupnu vrednost zajedničke imovine ima se u vidu ona imovina koja se dobija po odbitku dugova oba supružnika i posebne imovina svakog od njih. Ove stvari,

³¹ Vrhovni sud Srbije, Rev. 587/85.

³² Vrhovni sud Srbije, Rev. 87/79.

³³ Vrhovni sud Srbije, Gž. 513/01 od 21. 02. 2002.

³⁴ Okružni sud u Požarevcu Gž. 188/99 od 15. 02. 1999.

dakle, čine posebnu imovinu supružnika i ne ulaze u popis zajedničke imovine. U presudi Vrhovnog suda Jugoslavije Rev. 2756/64 od 12. 03. 1965. zauzet je stav da određena stvar (konkretno lovačka puška) „stečena zajedničkim radom bračnih drugova a namenjena isključivoj upotrebi jednog od njih, kad ne predstavlja veliku vrednost u odnosu na ostalu zajedničku imovinu, prilikom deobe ostavlja se bračnom drugu kome služi”.

9.4. Stvari supružnika za vršenje zanata i zanimanja

U isključivu (posebnu) imovinu jednom supružniku mogu pripasti stvari za vršenje zanata ili zanimanja sa uračunavanjem u njegov udeo. Vrednost ovih stvari ulazi u vrednost zajedničke imovine (čl. 184. Porodičnog zakona).

9.5. Imovina stečena igrom na sreću

Tokom trajanja bračne zajednice supružnici mogu praktikovati igru na sreću. Po čl. 172. Porodičnog zakona imovina stečena igrom na sreću u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja zajedničku imovinu, osim ako supružnik koji je ostvario dobitak ne dokaže da je u igru uložio posebnu imovinu. „Dobici na sportskoj prognozi i lutriji predstavljaju posebnu imovinu ako su bračni drugovi izdvojili sporazumno izvesnu sumu novca za njihove posebne lične potrebe, pa je jedan od njih od takve sume kupio loz ili igrao na sportskoj prognozi. U protivnom ovi dobici predstavljaju zajedničku imovinu bračnih drugova³⁵; „Stvari kupljene za vreme trajanja bračne zajednice koja je na sportskoj prognozi dobio jedan od bračnih drugova je zajednička imovina oba bračna druga ukoliko među njima nije strogo izdvojena izvesna suma novca za njihove posebne lične potrebe i od takve sume jedan od njih igrao na sportskoj prognozi”³⁶. Zakon je kod dobitaka stečenim igrom na sreću uveo pretpostavku da oni predstavljaju zajedničku imovinu supružnika, ali je dao mogućnost jednom supružniku da ovu pretpostavku obara time što će dokazati da je u igru uložio svoju posebnu imovinu.

9.6. Pokloni supružnicima za vreme trajanja braka

U zajedničku imovinu spadaju i pokloni dati u stvarima ili u drugim vrednostima povodom zaključenja braka i povodom drugih događaja u toku bračne zajednice na ime oba bračna druga. Udeo bračnih drugova u ovim po-

³⁵ Vrhovni sud Srbije, Gž. 2488/75 od 02. 03. 1976.

³⁶ *Isto*.

klonima je jednak. Ako se poklon sastoji u stvari koja po svojoj prirodi služi samo jednom bračnom drugu, onda je ta stvar posebna imovina.

Tokom trajanja bračne zajednice roditelji jednog ili oba supružnika mogu doprinosti besplatnim stanovanjem, besplatnom hranom, besplatnim čuvanjem i odevanjem dece. Doprinos roditelja jednog supružnika (besplatno stanovanje, besplatna hrana, besplatno čuvanje i odevanje dece) koji je dat upravo za tog supružnika uzima se kao doprinos tog supružnika u sticanju zajedničke imovine.³⁷ U praksi je čest slučaj da se pomoć bračnim drugovima čini prilikom podizanja građevinskih objekata od strane roditelja. U doprinos bračnog druga u sticanju zajedničke imovine uračunava se i vrednost rada roditelja bračnog druga i građevinskog materijala koji su mu dali roditelji radi izgradnje građevinskih objekata, jer se po normalnom toku stvari pretpostavlja da su time želeli da pomognu svome detetu³⁸, ali u slučaju spora prethodno treba izvesti načisto da li je tužiljin otac ovu vrednost poklonio samo tužilji kao svojoj kćeri ili parničarima kao tada bračnim drugovima.³⁹ „U spornoj imovini sadržan je i rad srodnika obeju parničnih stranaka, koji je obavljen besplatno kao pomoć, pa se ima smatrati darivanjem obema strankama ili samo jednom od njih, već prema volji pojedinog darodavca. Zato treba utvrditi koliko je pojedinu od rođaka doprineo svojim radom i u čiju korist, pa se ovi delovi imaju pridodati delovima koje pojedina stranka ima na osnovu rada ili inače.”⁴⁰

Pomoć supružnicima tokom braka može doći od strane prijatelja jednog ili drugog supružnika i ta pomoć može biti u besplatnom radu ili u davanju materijala koji se ugrađuje, ili pak u davanju novca.

Ako je poklon prijatelja u vidu neposrednog i besplatnog rada, uzima se da je učinjen zajednici na jednake delove, jer je normalno uzeti da su te besplatne usluge učinjene u korist oba bračna druga i u nameri da se pomogne njihovo zajedničko domaćinstvo, a suprotno bi trebalo dokazati.⁴¹

U pogledu materijala i novca treba utvrditi kakva je bila prava volja darodavca.

9.7. Prihodi od zajedničke i posebne imovine kao zajednička imovina

Prihodi od zajedničke imovine bez obzira da li su stečeni radom ili na drugi način ulaze u sastav zajedničke imovine. To su npr. zakupnina, prinosi

³⁷ VSH, Rev. 969/86 od 17. juna 1986.

³⁸ Vrhovni sud Srbije, Rev. 736/85.

³⁹ Savezni vrhovni sud Gž. 10/57 od 22. 02. 1957.

⁴⁰ VSH, Gž. 1071/67 od 20. 07. 1967.

⁴¹ Vrhovni sud BiH, Gž. 47/67 od 12. 03. 1968.

od zajedničke imovine, kamata od štednih uloga koji su zajednička imovina, naknada za eksproprijaciju nepokretnost zajedničke imovine, ušur od kazana za pečenje rakije, naknada za oštećenje predmeta zajedničke imovine, naknada za ustanovljenu službenost na teret nepokretnosti zajedničke imovine i dr.

Ukoliko su plodovi stečeni radom u toku braka, oni predstavljaju zajedničku imovinu bračnih drugova, makar je stvar od koje potiču plodovi isključivo vlasništvo jednog bračnog druga. Ova se postavka primenjuje na prirast od stoke i plodova zemljišta. Priplod od stoke, koji je jedan supružnik uneo u zajednicu, najčešće predstavlja zajedničku imovinu. Ovo stoga što u gajenju i podizanju priploda stoke učestvuju po pravilu oba supružnika: „Pravni odnos bračnih drugova u pogledu prava vlasništva domaće životinje ne može se razrešiti po pravnom pravilu koje određuje da plod pripada vlasniku matične stvari jer su životinje koje su predmet spora, čak i pod pretpostavkom da potiču od tuženikove krave, uzgojene zajedničkim radom u bračnoj zajednici, a tečevina u braku deli se razmerno doprinosu bračnih drugova.”⁴²

Treba istaći da priplod od domaće životinje nastaje tek odvajanjem – rađanjem. Ako je zajednica prekinuta pre odvajanja, drugi supružnik ne stiče pravo na priplod, već samo tražbeno pravo na povećanu vrednost stoke.

Plodovi kao prihod od zemlje najčešće nastaju obradom jednog ili oba supružnika. Plod odvajanjem ulazi u zajedničku imovinu supružnika.

Kada se prihod od imovine smatra zajedničkom imovinom, u sastav zajedničke imovine ne ulazi cela vrednost plodova posebne imovine, već se prethodno ima izvršiti izdvajanje na ime doprinosa materijalne baze – posebne imovine člana zajednice čije je zemljište bilo predmet obrađivanja. „Od prihoda iz posebne imovine treba prvo odbiti rentu, odnosno naknadu za korišćenje posebne imovine, koja pripada vlasniku, a ostali višak, koji je isključivo rezultat rada, ulazi u zajedničku imovinu.”⁴³

9.8. Namirnice i druge potrošne stvari

Kada jedan supružnik unese u bračnu zajednicu namirnice i druge potrošne stvari u vezi sa svojom obavezom da doprinosi održavanju porodice, ovako unete stvari ulaze u sastav zajedničke imovine, pa i kada su u trenutku unošenja predstavljale posebnu imovinu. Ako dođe do prekida zajednice, za ovako unete stvari, ako ne postoje u prirodi, ne može se tražiti naknada.⁴⁴

⁴² Vrhovni sud BiH, Gž. 715/75 od 27. 05. 1975.

⁴³ Savezni vrhovni sud Rev. 1372/59 od 04. 02. 1960. i Vrhovni sud AP Vojvodine, Gž. 800/58.

⁴⁴ *Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada*, Tom I, str. 121.

9.9. Pravo intelektualne svojine

Pravo korišćenja prava intelektualne svojine u toku zajednice života u braku predstavlja zajedničku imovinu – čl. 173. Porodičnog zakona.

9.10. Hartije od vrednosti

Imovinska prava koja potiču od hartije od vrednosti ulaze u zajedničku imovinu bez obzira da li glase na ime nekog bračnog druga, po naredbi ili na donosioca. Razume se, potrebno je ispunjenje uslova da je stečena prihodima od rada bračnih drugova, ili utroškom sredstava zajedničke imovine.

9.11. Pravo korišćenja grobnog mesta kao zajednička imovina

Zajedničku imovinu čine sva stvarna i tražbena prava. Uzima se, po nekim autorima, da stvarna prava podobna da uđu u režim zajedničke imovine su: pravo svojine, stvarne službnosti i zaloga, ali ne i pravo korišćenja grobnog mesta iako spada u krug stvarnih prava.

Razvedeni bračni drug jedino može imati pravo na naplatu novčanog potraživanja srazmerno vrednosti svog doprinosa u pogledu plaćanja za grobno mesto, ako je naknada za grobno mesto plaćena, odnosno dobijena uz naknadu.

Doprinos bračnih drugova ne može se izraziti kroz odgovarajući sukorisnički deo na samom grobnom mestu, niti se ovo pravo na bilo koji način može preneti na drugog supružnika, i to kako u toku trajanja braka tako i posle razvoda braka. Pravo korišćenja grobnog mesta je imovinsko pravo koje se gasi smrću nosioca prava.⁴⁵

9.12. Pomoćni objekti stečeni u toku trajanja bračne zajednice

Učesniku u sticanju zajedničke imovine ne može se priznati posebno pravo na onim građevinskim objektima koji ne predstavljaju posebnu građevinu, već pripadaju stambenoj, poslovnoj zgradi, dvorištu ili ulaze u sastav poljoprivrednog domaćinstva, kao što su klozet, obor, ograda, uzidana pumpa, golubarnik, živinarnik, staja i sl. Ovi pomoćni objekti u suštini povećavaju funkcionalnost glavnih objekata ili delova domaćinstva i dele njihovu sudbinu. Učesnik u sticanju ovih objekata može samo zahtevati isplatu naknade u novcu na ime svog doprinosa u sticanju. „U odnosu na spornu betonsku ogradu, gvozdenu kapiju i obor za svinje okružni sud je pogrešio kad je tužilji priznao pravo svojine na tim stvarima sa odedenim udelom. Ovo sa razloga što ove građevine, odnosno stvari, ne predstavljaju posebnu građevinu, nego

⁴⁵ Vrhovni sud Srbije, Rev. br. 1955/87.

samo pripadak stambenoj zgradi. Prema tome, tužilji se na ime njenog udela u sticanju ovih stvari može priznati samo tražbeno pravo.”⁴⁶ „Sporedna stvar, pomoćna zgrada deli sudbinu glavne zgrade, glavnog stambenog objekta. Pod pomoćnim objektima podrazumevaju se oni građevinski objekti koji ne predstavljaju posebnu građevinu, već pripadaju stambenoj, poslovnoj zgradi, dvorištu ili ulaze u sastav poljoprivrednog domaćinstva. Pomoćni objekti povećavaju funkcionalnost glavnih objekata ili delova domaćinstva i dele njihovu sudbinu (klozet, obor, ograda, živinarnik, staja, garaža itd.). Pod zgradom se podrazumeva stambena, odnosno poslovna zgrada kao samostalan objekat u pogledu ekonomske namene, pomoćne zgrade smatraju se delom (pripadkom) stambene zgrade ili poljoprivrednog imanja u celini i u pravnom prometu dele sudbinu glavne stvari, ukoliko se drukčije ne ugovori.”⁴⁷

9.13. Pravo svojine na bespravno podignutom objektu u toku braka

Na građevinskom objektu podignutom u toku trajanja bračne zajednice može se utvrđivati pravo svojine po osnovu sticanja u bračnoj zajednici, pa supružnici, kao suvlasnici zgrade, imaju pravo korišćenja iste, kao i građevinskog zemljišta na kome se zgrada nalazi dok zgrada postoji, odnosno ne bude srušena kao bespravno podignuta.

ZAKLJUČAK

Zajednička imovina u braku predstavlja jednu pravnu celinu. Reguliše je Porodični zakon i Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa. Važno je napomenuti da Porodični zakon ima retroaktivno važenje u odnosu na materijalno-pravne odredbe bračnog imovinskog prava, tako da se pomenute odredbe zakona primenjuju i na porodične odnose koji su nastali do dana početka primene ovog zakona, zbog čega je sud u parnicama radi utvrđenja udela u zajednički stečenoj imovini u braku u obavezi da prilikom presuđenja primeni odredbe bez obzira na to kada je parnični postupak pokrenut. Titulari prava na zajedničkoj imovini su supružnici. Udeli supružnika u zajedničkoj imovini nisu zakonom određeni, oni nemaju ni idealni ni realni deo zajedničke imovine. Zbog te očigledne razlike od bilo kog u pravu poznatog suvlasništva, pravo na zajedničku imovinu uživa posebnu pravnu zaštitu. Radi navedenog nijedan supružnik u braku ne može samostalno raspolagati svojim pravom

⁴⁶ Vrhovni sud Srbije Gž. 4376/76 od 18. 05. 1977.

⁴⁷ Vrhovni sud Srbije, Rev. 297/01 od 21. 02. 2002.

svojine nad zajedničkom imovinom. Za razliku od raspolaganja, zaštitu prava na zajedničkoj imovini može tražiti bilo koji od supružnika. Supružnici imaju zakonsko pravo deobe zajedničke imovine i to u braku ili nakon prestanka braka, sporazumno ili putem suda. Zakon je imperativno propisao načine deobe u pojedinim situacijama u odnosu na stvari čija se deoba zahteva. Kao što postoji pravo na zajedničku imovinu supružnika tako postoji i odgovornost za preuzete obaveze koja u imovinskopravnom smislu može proizilaziti iz zajedničke imovine supružnika. Radi se o solidarnoj odgovornosti supružnika, s tim da se veća pravna zaštita daje trećim licima u odnosu na supružnike kojima ostaje veća odgovornost.

LITERATURA

- Ilić, Tomislav, *Imovinski odnosi razvedenih supružnika*, „Sl.Glasnik”, Beograd, 1998.
- Janković, Milka, *Komentar o braku i porodičnim odnosima*, Privredna štampa, Beograd, 1981.
- Počuča, Milan, *Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha*, Beograd, 2008.
- Počuča, Milan, *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad, 2010.
- Radovanov, Aleksandar, Počuča, Milan, *Bračno imovinsko pravo, porodično procesno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad, 2010.
- Sudžum, Rajko, *Imovinski odnosi bračnih drugova*, Institut za socijalnu politiku Beograd, Beograd, 1982.
- Vuković, Svetislav R., *Komentar porodičnog zakona*, Poslovni biro, Beograd, 2009.
- Aktuelna sudska praksa iz građansko-materijalnog prava*, priredio Radoslav Ćosić, Poslovni biro, Beograd, 1976.
- Vodič kroz sudsku praksu u oblasti građanskog i upravnog prava*, priredio Tomislav Rančić.

JOINT PROPERTY OF SPOUSES

Milan Pocuca Ph.D.

Assistant professor at the University Business Academy, Novi Sad

S u m m a r y

The joint property among other things is a logical consequence of the duration of a marriage. Life together and work in marriage is a precondition for the joint property. During the study it is necessary to distinguish the concept of joint property and the notion of joint ownership. The paper discusses the concept, creation, division, transformation of joint property in the separate property and vice versa, and the consequences related to the joint

property of spouses in the marriage and after dissolution of marriage. The case law of our courts is based on the imperative provisions of the Family Law, which is supported and explained in the practical life of the legal concept of the joint property in our legal system. The value of joint property, the time and manner, in which the spouses create, its property and hereditary character, undoubtedly increase the importance of this legal issue.

Keywords: property, requirements for acquisition, the nature and transformation of assets, increase in property, income from joint property, the contract of lifelong care